משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר קדשים

עיקר תוספות יום טוב על משנה תמיד

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה תמיד

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-תמיד/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ח 9
משנה ט 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 11
משנה ג 12
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
פרק ו 15
משנה א 15
משנה ג 15
פרק ז 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 17

פרק א

משנה א

א **שׁוֹמְרִים כוּ**'. מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאוֹרוֹיֵי בְּמַעֲשֶׂה דְּתָמִיד עֲבוֹדַת כֹּהֲנִים, נָקֵט תְּחִלָּה שְׁמִירָתָן וּמְקוֹם שְׁכִיבָתָן עַד שֶׁהוּא מְסַדֵּר כָּל הַסֵּדֶר שֶׁתְּחִלָּה טוֹבְלִין כוּ'. (מְפֹרָשׁ הַמַּסֶּכְתָּא. וְאֵינוֹ פֵּרוּשׁ רַשׁ"י):

ב וְאַף עַל גַּב דִּקְרָא קָאָמַר וְהַחוֹנִים וְגוֹ' מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו, הָכִי קָאָמַר וְהַחוֹנִים וְגוֹ' מֹשֶׁה, וַהֲדַר אַהֲרֹן וּבָנָיו. מִדִּכְתִיב וְהַחוֹנִים וּכְתִיב שׁוֹמְרֵי, חוֹנִים לְחוּד וְשׁוֹמְרִים לְחוּד. גְּמָרָא:

ג **הַנִּיצוֹץ**. לֹא שָׁמַעְתִּי טַעַם לָמָּה נִקְרָא כֵּן. מְפֹרָשׁ:

ד וַאֲפִלּוּ הָיוּ אוֹתָן עֲלִיּוֹת מְקֻצָּתָן בָּעֲזָרָה, יְכוֹלִין כֹּהֲנִים לֵישֵׁב כְּשֶׁהֵיוּ עֲיֵפִים, דְּגַגִּים וַעֲלִיּוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. וּבָעֲזָרָה אֵין אָדָם יָכוֹל לֵישֵׁב, דְּאֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד. מְפֹרָשׁ:

ה וְהֵם כֹּהֲנִים פְּחוּתִים מִשָּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, וּלְפִי שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה עֲבִדִינַן לְהוּ שׁוֹמְרִים, שֶׁאוֹתָן שֶׁיְּכוֹלִין לַעֲבֹד אֵינָן רוֹצִין לִשְׁמֹר. וְגַם אֵין מַנִּיחִין אוֹתָן לִשְׁמֹר. מְפֹרָשׁ:

ו וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז גיוועל"ב:

ז **יְשֵׁנִים כוּ**'. בְּחֶצְיָהּ שֶׁבַּחֹל:

ח **בְּיָדָם**. כְּלוֹמַר, בִּידֵי אוֹתָם הַכֹּהֲנִים הַיְשֵׁנִים לְשָׁם הָיוּ מֻנָּחוֹת כָּל מַפְתְּחוֹת הָעֲזָרָה. וּמְפֹרָשׁ בְּמַסֶּכֶת מִדּוֹת סוֹף פֶּרֶק קַמָּא הֵיכָן הָיְתָה הַנִּחָתָן, מָקוֹם הָיָה שָׁם אַמָּה עַל אַמָּה. מְפֹרָשׁ:

ט וּבַגְּמָרָא אָמְרִינַן, הָתָם קָרֵי לְהוּ רוֹבִים הָכָא קָרֵי לְהוּ פִּרְחֵי כְּהֻנָּה. אָמְרֵי, אֵין, הָתָם דְּלֹא מְטוֹ לְמֶעֱבַד עֲבוֹדָה קָרֵי לְהוּ רוֹבִים, הָכָא דְּמָטוֹ לְהוּ לְמֶעֱבַד עֲבוֹדָה קָרֵי לְהוּ פִּרְחֵי:

י אֲבָל לֵהָנוֹת נִתְּנוּ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּרֵישׁ פֶּרֶק ז' דְּיוֹמָא:

יא **וְטָבַל**. וְהָא דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת מְגִלָּה פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ד' לֹא מַזִּין וְלֹא טוֹבְלִין אֶלָּא בַּיּוֹם, הַיְנוּ בְּחַיָּבֵי טְבִילָה שֶׁצְּרִיכִין סְפִירָה כְּמוֹ טְמֵא מֵת אוֹ זָב אוֹ מְצֹרָע כוּ'. וְנִדָּה וְיוֹלֶדֶת טְבִילָתָן בְּלֵיל שְׁמִינִי. מְפֹרָשׁ:

יב עַיֵּן פֵּרוּשׁ הָרַ"ב בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּמִדּוֹת:

משנה ב

יג **וְדוֹפֵק**. מוֹרֶה עַל הַמַּקִּישׁ בַּפֶּתַח בְּנַחַת. כְּמוֹ קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק [שִׁיר הַשִּׁירִים ה]. הָרַמְבַּ"ם:

יד **וְיָפִיס**. בְּכָאן בַּחֲצִי בֵּית הַמּוֹקֵד הַבָּנוּי בְּקֹדֶשׁ. דְּאֵין מַטִּילִין פַּיִס אֶלָּא בָּעֲזָרָה בַּמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ, דִּכְתִיב בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ כוּ' [תְּהִלִּים נה]. וְאַף עַל גַּב דִּשְׁאָר פְּיָסוֹת הָיוּ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית כוּ', הָתָם הַיְנוּ טַעֲמָא מִפְּנֵי שֶׁאוֹתָם הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ בָּעֲזָרָה הָיוּ קְרוֹבִים

לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית וְהָתָם הָיוּ מְפַיְּסִים, אֲבָל הָכָא כֵּיוָן דְּהָיוּ בְּבֵית הַמּוֹקֵד שֶׁעֲדַיִן לֹא יָרְדוּ לָעֲזָרָה וְאֵיכָא נַמִּי בְּבֵית הַמּוֹקֵד מָקוֹם מְקֻדָּשׁ הָיוּ מְפַיְּסִים הָתָם, וּבָעֲזָרָה אִי אֶפְשָׁר לְפַיֵּס כוּ'. מְפָרֵשׁ. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב, וְיַפִּיסוּ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית פַּיִס רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי:

משנה ג

טו וְהַהֵּד סְתָמָא רַבִּי יְהוּדָה דְּמַדּוֹת פֶּרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ז':

טז **בְּיָדָם**. וּבְלֵילֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב כָּתַב הָרַמְבַּ"ם דְּאֵין בְּיָדָם אוּר, אֶלָּא בּוֹדְקִין בַּנֵּרוֹת הַדּוֹלְקִים שָׁם מֵעֶרֶב שַׁבָּת. וְאַף עַל גַּב דְּאֵין שְׁבוּת בַּמִּקְדָּשׁ, הָכָא גָּזְרוּ, דִּלְשָׁא אֲבוּקָה שֶׁל נֵר בְּיָדוֹ קָרוֹב לְוַדַּאי לְהַטּוֹת הַנֵּר שֶׁהוּא מַבְעִיר מַמָּשׁ:

יז כְּלוֹמַר, רָחוֹק מִכָּתְלֵי הָעֲזָרָה. וְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא דְּשֶׁל בִּנְיָן הָיוּ, כְּלוֹמַר שֶׁל אֲבָנִים. דְּהָא כְּתִיב לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ [דְּבָרִים טז], וְהָכִי קָאָמַר, לֹא תִטַּע אֲשֵׁרָה וְכָל עֵץ אֵצֶל וְגוֹ':

יח שֶׁבֵּית הַמּוֹקֵד הָיָה בַּצָּפוֹן, כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ג' מִשְׁנָה ג':

יט **שָׁלוֹם כוּ'**. כֵּפֶל לָשׁוֹן. מְפָרֵשׁ:

כ **הֶעֱמִידוּ כוּ'**. לָאו דַּחֲבִתִּין קְדִימֵי, שֶׁאֵין הַסֵּדֶר שָׁנוּי כָּךְ לְקַמָּן. אֶלָּא מַעֲמִיד אוֹתָם לְהָחֵם חַמִּין לִרְבוֹכָה. גְּמָרָא:

משנה ד

כא **הַזָּהַר**. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בַּדָּבָר צָרִיךְ לְהַזְהִירוֹ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ יְחִידִי וְשָׁמָא יִשְׁכַּח וְיִגַּע, וּמִתּוֹךְ שֶׁמַּזְהִירִין אוֹתוֹ נִזְהָר. מְפָרֵשׁ:

כב **עַד כוּ'**. דְּלִינָה פּוֹסֶלֶת מִן קְדוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וְצָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדֵּשׁ. מְפָרֵשׁ:

כג **וַהֲרֵי כוּ'**. כָּל זֶה הָיָה אוֹמֵר לוֹ, הֲרֵי הַמַּחְתָּה נְתוּנָה כוּ'. מְפָרֵשׁ:

כד **בְּמַעֲרָבוֹ**. כְּלוֹמַר בַּאֲלַכְסוֹן [הִיא נְתוּנָה] מִמַּצַּעַת בֵּין כֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ בְּזָוִית הַכֶּבֶשׁ הִיא נְתוּנָה אֵצֶל מָקוֹם שֶׁכֻּלָּה הַכֶּבֶשׁ, דְּהַיְנוּ בֵּין הַכֶּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ. מְפָרֵשׁ:

כה **אֵין כוּ'**. שֶׁבֵּין אוּלָם לַמִּזְבֵּחַ אֵין אָדָם יָכוֹל לִכָּנֵס בָּהֶן אֶלָּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה, וְכֶבֶשׁ הוּא כְּמִזְבֵּחַ לְכָל דָּבָר. מְפָרֵשׁ:

כו **וְלֹא נֵר כוּ'**. לְפִי שֶׁהוֹלֵךְ יְחִידִי. מְפָרֵשׁ. וְנִרְאֶה לִי שֶׁרְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם שֶׁהוֹלֵךְ יְחִידִי הָוָה אֲמֵינָא שֶׁיִּהְיֶה נֵר בְּיָדוֹ, קָא מַשְׁמַע לָן מַתְנִיתִין דְּלֹא:

כז **לֹא כוּ'**. לְפִי שֶׁהָיוּ מִצַּד אַחֵר שֶׁל כֶּבֶשׁ בְּמִזְרָחוֹ, דְּהָא גֹּבַהּ הַכֶּבֶשׁ שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ הַרְבֵּה אַמּוֹת, הָיָה מַפְסִיק. מְפָרֵשׁ:

כח **וְלֹא כוּ'**. מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר עַד שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹמְעִין כוּ' תְּנִי וְלֹא הָיוּ כוּ'. מְפָרֵשׁ:

כט **עֵת**. לְקַדֵּשׁ. [עַיֵּן פ"ג מ"ב. בֵּית דָּוִד]. מְפָרֵשׁ:

ל דַּאֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ כְּתִיב:

לא **לַצָּפוֹן**. כְּלוֹמַר, לֹא הָיָה מְהַלֵּךְ כְּדַרְכּוֹ דֶּרֶךְ מִזְרָח וְיוֹצֵא חוּץ לָעֲזָרָה אֶלָּא הוֹפֵךְ פָּנָיו לִצְפוֹן הָעֲזָרָה דְּהַיְנוּ לִדְרוֹם הַמִּזְבֵּחַ:

לב **הָלַךְ כוּ**'. וְאִם תֹּאמַר הָא בָּעֵינַן וְשָׁמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ, וּנְהִי דְּכֻבָּשׁ כְּמִזְבֵּחַ לְכָל מִלֵּי, מִכָּל מָקוֹם הָיָה לָנוּ לְקָרְבוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מִן הַמִּזְבֵּחַ עֶשְׂרִים אַמָּה. וְאָמַר לִי רַבִּי, דְּמִוְּהִשְׁלִיךְ כוּ' דְּיָקִינַן דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּלֹא מִקְרֵי הַשְׁלָכָה פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וְעוֹלַת הָעוֹף הִיא נַעֲשֵׂית עַל קֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, הִלְכָּךְ מַנִּיחַ אֶת הַדֶּשֶׁן רָחוֹק מִן הַמִּזְבֵּחַ עֶשְׂרִים אַמָּה מְקוֹם שֶׁנּוֹתְנִים שָׁם מֶרְאָה וְנוֹצָה כוּ'. מְפֹרָשׁ:

לג **מֶרְאוֹת כוּ**'. וְכָל אֵלּוּ נִבְלָעִים בְּמָקוֹמָן. אֲבָל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן נִרְאֶה לִי דְּלֹא הָיְתָה נִבְלַעַת, כִּדְמוּכָח בְּיוֹמָא דַּף כ"א וּבְכֹרוֹת דַּף ו'. מְפֹרָשׁ. אֲבָל הַתּוֹסָפוֹת בְּיוֹמָא שָׁם וּבִזְבָחִים דַּף ס"ד כָּתְבוּ דְּאֵין רְאָיָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב

משנה א

א הוֹאִיל וְרוֹצִין לְקַדֵּשׁ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לְצֹרֶךְ עֲבוֹדָה רַשָּׁאִים לָלֶכֶת בֵּין הָאוּלָם לַמִּזְבֵּחַ. מְפֹרָשׁ:

ב **הַמַּגְרֵפוֹת**. יְעִים לְהָסִיר אֶת הַדֶּשֶׁן וּלְפַנּוֹתוֹ לַתַּפּוּחַ:

ג **הַצִּנּוֹרוֹת**. מַזְלְגוֹת לְהָסִיר אֶת הָאֲבָרִים. מְפֹרָשׁ:

ד **וְעָלוּ כוּ**'. וְקֹדֶם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת, לְפִי שֶׁצָּרִיךְ לְהָרִים תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן קֹדֶם שֶׁיְּפַנּוּ אֶת הַדֶּשֶׁן לַתַּפּוּחַ. מְפֹרָשׁ:

ה **וְהַפַּדָּרִים**. הַחֲלָבִים. וְכֻלָּם נִקְרְאוּ כֵּן עַל שֵׁם הַפֶּדֶר שֶׁבַּכָּתוּב:

ו **סוֹדְרִין כוּ**'. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּסְלוּ בְּלִינָה, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַקְטִירָן עַד [וְלָמָחָר] לְאַחַר שֶׁיַּקְטִירוּ אֵבְרֵי תָמִיד, וְאִם לֹא סִדְּרָן עַל הַמִּזְבֵּחַ הָיוּ נִפְסָלִים בְּלִינָה כוּ'. וְאָמְרִינַן בִּזְבָחִים דַּף פ"ז דְּאֵין לִינָה בַּמִּזְבֵּחַ, וְכֻבָּשׁ הֲרֵי הוּא כְּמִזְבֵּחַ לְכָל דָּבָר. וּלְאַחַר שֶׁיְּסַדְּרוּ אֶת הַמַּעֲרָכוֹת יַחֲזִירוּ אֶת הָאֵבָרִים עַל הַמַּעֲרָכָה וְיָצִיתוּ בָהּ הָאוּר:

משנה ב

ז **הֵחֵלּוּ**. הִתְחִילוּ. מְפֹרָשׁ:

ח וְאַחַר כָּךְ גּוֹרְפִין מֵהַכִּרֵי הַהוּא וּמוֹצִיאִין אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן עַד שֶׁמְּבַעֲרִין הָאֵפֶר מִן הַמִּזְבֵּחַ, וְהוּא הַנִּקְרָא דְּשׁוּן הַמִּזְבֵּחַ עַל הָאֱמֶת, זוּלְתִי בַּמּוֹעֲדִים כוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

הַכֹּהֵן. מִי שֶׁמֻּטָּל עָלָיו לַעֲשׂוֹת. מְפֹרָשׁ. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב, כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה מִן הַכֹּהֲנִים כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

וְקַשְׁיָא לִי לִישְׁנָא דְּהַחֵלוּ מַעֲלִין שֶׁהוּא לְשׁוֹן רַבִּים, וּבְמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ב' דְּיוֹמָא כָּתַבְתִּי דְּמִדְּכְתִיב וּבְעֵר יְלִפִינַן דְּבַבֹּקֶר כֹּהֵן אֶחָד מַעֲלֶה אוֹתָם. וּבְדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם מַשְׁמַע דְּגָזְרִין דְּהָכָא לָאו שְׁנֵי גְּזָרִים הֵם, אֶלָּא בְּכָל עֲצֵי מַעֲרָכָה [דְּמַעֲרָכָה גְּדוֹלָה] מַיְרֵי. וְזֶה לְשׁוֹן הַמְפֹרָשׁ, הַזּוֹכֶה בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן זָכָה בְּסִדּוּר הַמַּעֲרָכָה וּבִשְׁנֵי גְּזָרִין. וְהָא דְּקָתָנֵי הֵחֵלוּ מַעֲלִין, רָצָה לוֹמַר שֶׁהָיוּ מְסַיְּעִין לוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ מַעֲלִין הָעֵצִים וְהוּא סִדְּרָן. וְסִדּוּר הַשְּׁנֵי גְּזָרִין הָיָה אַחַר מַעֲרָכָה שְׁנִיָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא אֲלִיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מְפֹרָשׁ:

משנה ד

יב וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁמַּאֲחִיזִים בּוֹ הָאוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ח' פֶּרֶק ג' דְּפָרָה, אֶלָּא דִּיתְנַן [הָתָם] חִלּוֹנוֹת מִלְּבַד וַחֲזִיתָהּ, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּחִלּוֹן וּפְתַח שְׁנֵיהֶם לְהַאֲחִיז הָאוּר, וּפְתַח הוּא גָּדוֹל מֵחִלּוֹן וּבוֹ מַאֲחִיזִין תְּחִלָּה בְּאֵשׁ גְּדוֹלָה, וְחִלּוֹנוֹת קְטַנּוֹת מִפֶּתַח, וּבְמָקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ עֵצִים עָבִים שֶׁלֹּא יֵאָחֵז אוּר בָּהֶם מֵחֲמַת הָאֵשׁ שֶׁבַּפֶּתַח, וְלָכֵן מְפַתְּחִין חִלּוֹנוֹת שָׁם כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס הָאוּר עַצְמוֹ לְשָׁם. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **וְרָאשֵׁי כוּ'**. שֶׁלֹּא יִדְחֲקוּ מַהֲלַךְ רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיָה אַמָּה, שֶׁלֹּא יִקָּרְעוּ וְלֹא יִשָּׁרְפוּ בְּגָדֵיהֶם. הָרַאֲבַ"ד:

יד **מַצִּיתִין כוּ'**. וְהַצָּתַת הָאֲלִיתָא נִפְקָא לָן בְּיוֹמָא דַּף כ"ד מִוְּעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ, דְּהָכִי קָאָמַר וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחַר כָּךְ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ. וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים, וְעָרְכוּ, עֵצִים עַל גַּבֵּי אֵשׁ וְלֹא אֵשׁ עַל גַּבֵּי עֵצִים:

משנה ה

טו **תְּאֵנָה**. וְאִי נַמִּי שֶׁל אֱגוֹז וְשֶׁל עֵץ שֶׁמֶן. אֶלָּא חַד מִתְּלַת נָקֵט. וְרַשִׁ"י כְּתַב, בְּשֶׁל תְּאֵנָה הָיוּ רְגִילִים. וְטַעַם אַגָּדָה הוּא, שֶׁבּוֹ הָיְתָה תַּקָּנָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגוֹרוֹת:

טז **שְׁנִיָּה**. דְּמַעֲרָכָה גְּדוֹלָה כַּפָּרָתָהּ מְרֻבָּה, הִלְכָךְ אַקְדְּמוּהָ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, אִי לֹא מַשְׁכַּח עֵצִים לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה מִי לֹא מְעַיֵּל מִמַּעֲרָכָה גְּדוֹלָה. גְּמָרָא:

יז **מִכְּנֶגֶד כוּ'** **דְּרוֹמִית**. שֶׁכָּל הַנִּטָּל מֵעַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן לִנָּתֵן בִּפְנִים אֵינוֹ נִטָּל אֶלָּא בְּסָמוּךְ שֶׁאֵין לִפְנִים מִמֶּנּוּ, כִּדְגָמְרִינַן לָהּ בַּגְּמָרָא רֵישׁ פֶּרֶק ו' דִּזְבָחִים:

יח **מָשׁוּךְ כוּ'**. טַעֲמָא, דְּקָסָבְרָה מַתְנִיתִין כֵּלִיהּ מִזְבֵּחַ בַּצָּפוֹן קָאֵי, וּפְתַח הַהֵיכָל בְּאֶמְצַע הָעֲזָרָה רֹחַב עֶשֶׂר אַמּוֹת, נִמְצָא שֶׁאֵין מִן הַמִּזְבֵּחַ לִפְנֵי הַפֶּתַח אֶלָּא חָמֵשׁ צְפוֹנִיּוֹת, וּמֵהֶן

אַמָּה יְסוֹד וְאַמָּה סוֹבֵב וְאַמָּה מְקוֹם הַקֶּרֶן וְאַמָּה מְקוֹם רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים, וּלְהָכִי קָאָמַר מָשׁוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, לְלַמֶּדְךָ שֶׁיְּסִדְּרָהּ חוּצָה מֵאֵלּוּ הָאַרְבַּע אַמּוֹת יְסוֹד וְסוֹבֵב וְקֶרֶן וְהִלּוּךְ, שֶׁתְּהֵא הַמַּעֲרָכָה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, דְּכִי מַסְּגֵי לַצָּפוֹן טְפֵי, תּוּ לֵיכָּא פֶּתַח כוּ'. גְּמָרָא שָׁם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **הִצִּיתוּ כוּ'**. וְאַכַּתִּי הֲוָה חָדָא לְקִיּוּם הָאֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בַּמִּשְׁנָה דִּלְעֵיל. וְלָא חֲשִׁיב אֶלָּא הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּדָמְיָן לַהֲדָדֵי וּמַצִּיתִין אוֹתָן בְּיַחַד וּמֵחַד קָרָא מַפִּיק לְהוּ. תּוֹסְפוֹת:

כ וּבָעֲזָרָה אִי אֶפְשָׁר לְפַיֵּס, דְּאֵין נָכוֹן לַעֲמֹד בָּעֲזָרָה בְּלֹא מִצְנָפֶת, כִּדְאָמַר בְּיוֹמָא דַּף כ"ה הַמְמֻנֶּה בָּא וְנוֹטֵל מִצְנָפֶת שֶׁל אֶחָד כוּ'. אִי נַמִּי מִשּׁוּם דַּהֲווּ קָיְמֵי [כִּבְכוּלְיָאר] מִסְּבִיב, אִי אֶפְשָׁר, דַּהֲווּ אֲחוֹרַיִם לַבַּיִת. תּוֹסְפוֹת וְהַמְפָרֵשׁ:

פרק ג

משנה א

א **מִזְבֵּחַ כוּ'**. אַקְדְּמִיהּ לְדִשּׁוּן הַמְּנוֹרָה, דְּכִי עָיֵל לַהֵיכָל בַּמִּזְבֵּחַ פָּגַע בְּרֵישָׁא, דְּתַנְיָא, שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן כוּ' וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם כוּ', מִזְבֵּחַ מֻמְצָע וְעוֹמֵד בָּאֶמְצַע וּמָשׁוּךְ כְּלַפֵּי חוּץ קְמָעָא, דִּכְתִיב וְאֶת הַמְּנוֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן, בָּעֵינַן דַּחֲזוּ לַהֲדָדֵי. גְּמָרָא:

ב וְכֵן כָּתַב עוֹד לְהַלָּן וְהַשְּׁלִישִׁי מְדַשֵּׁן כוּ' וּמַקְטִיר קְטֹרֶת. טָעוּת הוּא בְּיָדוֹ, דְּהָא תְּנַן בְּפֶרֶק ה' מִשְׁנָה ב' חֲדָשִׁים לַקְּטֹרֶת. וְעוֹד, בְּרֵישׁ פֶּרֶק ו' מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי כוּ' מַקְדִּימִים כוּ'. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְהַשְּׁלִישִׁי מֵרִים דִּשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי לְפִי שֶׁבּוֹ מַקְטִירִין הַקְּטֹרֶת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג וְאֵין נִרְאֶה כֵּן מִסּוֹף פֶּרֶק דִּלְקַמָּן. וְהַמְפָרְשִׁים פֵּרְשׁוּ שָׁם הַזָּנָב. אֲבָל הֶעָרוּךְ כָּתַב שֶׁהוּא הֶעָצָה כִּדְכְתִיב לְעֲמַת הֶעָצָה:

ד וּבְפֶרֶק דִּלְקַמָּן מִשְׁנָה ג' תְּנַן דְּכֶבֶד תָּלוּי בַּדֹּפֶן הַיְמָנִית. וּלְשׁוֹן הַמְפָרֵשׁ, וּבוֹ מְחֻבָּר הַקְּנָה וְהַלֵּב:

משנה ג

ה **אָמַר לָהֶם כוּ'**. לְאַחַר שֶׁהֶפִיסוּ וַעֲדַיִן הָיָה לַיְלָה, אָמַר לָהֶם הַמְמֻנֶּה לְאוֹתָם שֶׁזָּכוּ בַּעֲבוֹדַת תָּמִיד בֵּין בַּשְּׁחִיטָה בֵּין בְּהַעֲלָאַת אֵבָרִים, שֶׁכֻּלָּן מִתְעַסְּקִים בַּהֲכָנָתוֹ כִּדְאָמַר מִי שֶׁזָּכָה בַּתָּמִיד כוּ', וּבְקִרּוּ אוֹתוֹ לְאוֹר הָאֲבוּקוֹת. כָּךְ כָּתַב הַמְפָרֵשׁ:

ו **הָיוּ שָׁם**. פֵּרְשׁוּ הָרַמְבַּ"ם וְהַמְפָרֵשׁ, בְּבֵית הַמּוֹקֵד, וְאַחַת מֵהֶן נִקְרֵאת לִשְׁכַּת בֵּית הַמּוֹקֵד שֶׁשָּׁם יוֹרְדִין לְבֵית הַטְּבִילָה וּכְדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק קַמָּא דְּמִדּוֹת. וְאַף עַל גַּב דְּהָתָם תְּנַן לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, מִשְׁנֵי בַּגְּמָרָא, אַקְצוֹיֵי מַקְצִיָּא, וּדְאָתֵי מִצָּפוֹן מִתְחֲזֵי

לֵיהּ בַּדָּרוֹם כוּ'. וּמִסְתַּבְּרָא דְּמַעֲרָבִית דְּרוֹמִית הֲוָה כוּ', וּמַר חָשִׁיב דָּרֶךְ יָמִין וּמַר חָשִׁיב דָּרֶךְ שְׂמֹאל. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמַעֲרַב וּמָאֳרֶכֶת לְדָרוֹם וְצָפוֹן עַד קָרוֹב לְמִקְצוֹעוֹתֶיהָן כוּ', וְלִדְרוֹמִית הֲוָה טְפֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **הַחוֹתָמוֹת כוּ'** **הַמּוֹקֵד**. לְפִי מִשְׁנָה ו' דְּפֶרֶק קַמָּא דְּמִדּוֹת וּלְמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסָמוּךְ הָיָה נִרְאֶה לִי דְּגַרַס אִפְכָּא. וְאָתְיָא נַמִּי לִשְׁכַּת לֶחֶם הַפָּנִים בְּמִזְרָחִית דְּרוֹמִית, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא [יוֹמָא דַּף יז]:

ח מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין הָאֵשׁ לְצָרְכֵי הַמִּזְבֵּחַ, דְּמִצְוָה לְהָבִיא מִן הַהֶדְיוֹט כִּדְאִיתָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. מְפָרֵשׁ:

משנה ד

ט וְהֵבִיאוּ הָרַמְבַּ"ם. וְאֲנִי חִשַּׁבְתִּי וּמָצָאתִי שֶׁיֶּשְׁנָם הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכִּפְלַיִם מִתִּשְׁעִים וְשָׁלֹשׁ. וְאִי לֹא גָּרְסִינַן אֶלָּא חַגֵּי וּמַלְאָכִי אָתֵי שַׁפִּיר, שֶׁכֵּן עָמַדְתִּי לְמִנְיָן בִּשְׁנֵי סְפָרִים אֵלּוּ כוּ' וְאֵינָם כִּי אִם תִּשְׁעִים וְשָׁלֹשׁ, צֵא וַחֲשֹׁב. וְהָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁוֹ (וּבְחִבּוּרוֹ) כָּתַב שֶׁמִּנְיָן זֶה אֶפְשָׁר הוּא כְּנֶגֶד מַה שֶּׁצְּרִיכִים לַכֵּלִים לַעֲבוֹדַת הַיּוֹם. לְכָךְ נִרְאֶה לִי שֶׁחֲכָמִים לֹא נִתְכַּוְּנוּ לְהוֹצִיא כֵּלִים כִּסְכוּם הַשֵּׁמוֹת, דְּאִם לֹא כֵּן הָוָה לְהַעֲמִיד הַסְּכוּם שֶׁל כָּל הַשְּׁלֹשָׁה סְפָרִים, אֶלָּא לְפִי שֶׁרָאוּ שֶׁסְּכוּם הַכֵּלִים הַצְּרִיכִים לְיוֹם מְכֻוָּן לַשֵּׁמוֹת שֶׁבִּשְׁנֵי סְפָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל אַסְמְכִינְהוּ אַקְּרָאֵי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְעַיֵּן עוֹד:

משנה ה

י **שֻׁלְחָנוֹת**. שֶׁהָיוּ מַנִּיחִים הַבְּהֵמָה עַל שֻׁלְחָנוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא נִגָּרֶרֶת עַל גַּבֵּי קַרְקַע. תּוֹסְפוֹת:

יא **שֶׁנִּפְתָּח**. לְמֵדִין בַּגְּמָרָא, אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, עַד שֶׁיְּהֵא פָּתוּחַ, וּמִשָּׁם לְמֵדִין לְכָל הַקְּרְבָּנוֹת. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

יב וְאֶפְשָׁר שֶׁנִּקְרֵאת מַגְרֵפָה לְפִי שֶׁצּוּרָתָהּ הָיְתָה כֵּן. הָרַמְבַּ"ם:

יג נִמְצֵאת כֻּלָּהּ מוֹצִיאָה אֶלֶף מִינֵי זֶמֶר. וְאָמְרוּ בַּגְּמָרָא דְּגוּזְמָא הִיא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל אֶחָד מוֹצִיא עֲשָׂרָה מִינֵי זֶמֶר, נִמְצֵאת כֻּלָּהּ מוֹצִיאָה מֵאָה מִינֵי זֶמֶר. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם:

יד מַשְׁמַע דְּתִתְחַלַּת דְּבָרָיו דִּלְשַׁקְּעוּ לָאו דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי כָּל עַצְמוֹ שֶׁל גַּלְגַּל לֹא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ קוֹל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טו **הַשּׁוֹפָר**. יָדוּעַ שֶׁהַשּׁוֹפָר תּוֹקְעִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם בַּמִּקְדָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוֹף סֻכָּה. הָרַמְבַּ"ם:

טז **בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים**. שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בַּעֲזָרָה הָיוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, כְּדִתְנַן בְּיוֹמָא מִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ו', וְעַל אוֹתוֹ קוֹל הוּא אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁמְּיַחֲסוֹ לַכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים. וְאֵין נִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה קוֹל שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל לְבַדּוֹ כוּ' לְהַחְלִיט עַל כָּל כֹּהֵן גָּדוֹל, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן. וְכֵן מוּכָח לִישְׁנָא דְמַתְנִיתִין בְּשָׁעָה כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

יז וְכֵן כָּתַב עוֹד לְקַמָּן, וְכֵן שָׁנוּי בְּפֶרֶק ו' דַּהֲטָבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לַקְּטֹרֶת, וּכְאַבָּא שָׁאוּל דִּסְבִירָא לֵיהּ הָכִי. אֲבָל בְּפֶרֶק קַמָּא דְּיוֹמָא מִשְׁנָה ב' תְּנַן וּמַקְטִיר אֶת הַקְּטֹרֶת וּמֵיטִיב אֶת הַנֵּרוֹת, וְהַהִיא כְּרַבָּנָן וְנִמְצֵאתָ לָמֵד דְּלְרַבָּנָן זְרִיקַת דַּם הַתָּמִיד קוֹדֶם לַהֲטָבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יח וּדְלָא כְתַנָּא דְמַשְׁנָה ז' פֶּרֶק י"א דִּמְנָחוֹת:

יט כְּלוֹמַר, וְצָרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדָה אַחֶרֶת כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא, לְכָל מַר כִּדְאִית לֵיהּ. וּמִיהוּ לְכֻלֵּי עָלְמָא אֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק אֶלָּא בַּעֲבוֹדָה אַחַת. וּמִיהוּ שְׁחִיטָה לָאו עֲבוֹדָה הִיא. וְקַבָּלָה וְהוֹלָכָה כְּתַב הָרַשְׁבָּ"א לְפִי שֶׁאֵינָן רַק חֶלְקֵי עֲבוֹדָה וְלֹא עֲבוֹדָה שְׁלֵמָה, וְכֵן כָּתַב גַּם בְּטַעַם הַשְּׁחִיטָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ דִּקְרָא אַסַּמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא לָאו דַּוְקָא, אֶלָּא רְצוֹנוֹ לוֹמַר שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה:

כב וְכָל זֶה תִּמְצָא בְּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן ש"ט וְע"ט. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד

משנה א

א **אוֹחֲזִים בּוֹ**. בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה וּמְסַיְּעִים אוֹתוֹ. הַמְפָרֵשׁ:

ב **לַמַּעֲרָב**. שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּהֵא בֵּית שְׁחִיטָתוֹ כְּלַפֵּי מַעֲרָב, דִּכְתִיב וְשָׁחַט אוֹתוֹ וְגוֹ' לִפְנֵי ה'. מְפָרֵשׁ. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב שֶׁאִם יַרְבִּיץ, אַרְאשׁוֹ לַדָּרוֹם קָאֵי:

ג כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְתַחְפְּנְחֵס חָשַׁךְ הַיּוֹם [יְחֶזְקֵאל ל]. הָרַמְבַּ"ם. וּבְבְרֵיְתָא, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא חוֹבַת הַיּוֹם [כְּלוֹמַר כָּל יוֹם וְיוֹם תַּקְרִיבוּ שְׁנַיִם]. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבַּיִם, הֲרֵי חוֹבַת הַיּוֹם אָמוּר:

ד כְּלוֹמַר, וְעַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה לָאו בְּטַבַּעַת שְׁנִיָּה שֶׁל סֵדֶר רִאשׁוֹן שֶׁהִיא אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא בְּטַבַּעַת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא אֵצֶל הַקֶּרֶן בַּסֵּדֶר הַשֵּׁנִי הַמְשׁוּכָה לְצַד צָפוֹן, וּפְנֵי הַשּׁוֹחֵט וְצַוָּאר הַבְּהֵמָה לְצַד מַעֲרָב צָפוֹן בַּאֲלַכְסוֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹא כוּ'. הַמְפָרֵשׁ. וְקָשֶׁה

כוּ'. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ הַטַּעַם שֶׁהִרְחִיקוֹ מִן הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁמָּא יַטִּיל גְּלָלִים. וְהַבַּעַל הַמָּאוֹר כָּתַב, לְפִי שֶׁנִּשְׁחָט נֶגֶד יוֹם, וְתַנְיָא מֵעוֹלָם לֹא יָצְאָה חַמָּה מִקֶּרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית וְלֹא שָׁקְעָה בְּקֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית, וּכְמוֹ שֶׁהַחַמָּה מֻפְלֶגֶת מִן הַקְּרָנוֹת שֶׁל צְפוֹן הָעוֹלָם כָּךְ הָיָה הַתָּמִיד מֻפְלָג בִּשְׁחִיטָתוֹ מִן הַקְּרָנוֹת שֶׁל צְפוֹן הַמִּזְבֵּחַ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה וְזֶה לְשׁוֹן קָרְבָּנוֹת, חוּץ מִתְּמִידִים דִּכְתִיב בְּהוּ לַיּוֹם:

ו אַרְבַּע רַגְלַיִם יַחַד. מְפָרֵשׁ. וְדַעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁאוֹחֲזִין יָדָיו וְרַגְלָיו בִּידֵיהֶן בְּלָבָד:

ז **הַמְקַבֵּל**. שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגֶד הַשּׁוֹחֵט בַּאֲלַכְסוֹן, וּמְצַדֵּד עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא פָּנָיו כְּלַפֵּי דָּרוֹם. הַמְפָרֵשׁ:

ח מְפָרֵשׁ בְּפֵרוּשׁ הָרַ"ב מִשְּׁנָה ד' פֶּרֶק ה' דִּזְבָחִים. וּבִגְמָרָא פָּרִיךְ דְּנִיתַב בָּרִישָׁא מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית וַהֲדַר מִזְרָחִית צְפוֹנִית, וּמְשַׁנֵּי, כֵּיוָן דְּאָמַר מַר כָּל פִּנּוֹת כּוּ' דֶּרֶךְ יָמִין, בָּרִישָׁא בְּהַהִיא פִּנָּא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, כְּשֶׁעוֹלֶה בַכֶּבֶשׁ וּפוֹנֶה לְיָמִין פּוֹגֵעַ בְּמִזְרָחִית צְפוֹנִית קֹדֶם מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, וְאַף עַל גַּב דְּהָכָא עַל הָרִצְפָּה עוֹמֵד וְהַכְלִי בְּיָדוֹ וְזוֹרֵק לְמֶרְחוֹק, אֲפִלּוּ הָכִי כֵּיוָן שֶׁבְּחַטָּאת שֶׁנִּתְנָה בְּעֶלְיוֹנָה שֶׁל קֶרֶן צָרִיךְ לְעָלוֹת בַּכֶּבֶשׁ דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם וּפוֹנֶה לְמִזְרָח, הָכִי נַמִּי בְּכָל הַדָּמִים אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנִין לְמַטָּה מַתְחִיל לְהַקִּיף מִדֶּרֶךְ הַדָּרוֹם שֶׁהוּא פָּנָיו שֶׁל מִזְבֵּחַ וּמִשָּׁם פּוֹנֶה לְיָמִין:

ט **דְּרוֹמִית**. בַּגְּמָרָא, מִדִּכְתִיב בִּשְׂעִיר נָשִׂיא אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעוֹלָה, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר אֶלָּא לוֹמַר תֵּן יְסוֹד בְּמִזְבְּחָהּ שֶׁל עוֹלָה [וְעַיֵּן פ"ז דִּזְבָחִים אוֹת ה' וּפ"ה אוֹת י"ט]. וּפֵרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּתַרְתֵּי יָלְפִינַן מִנֵּהּ, לִתְחִלַּת מַתַּן דָּמִים שֶׁצְּרִיכִים יְסוֹד, וּמִדְּלֹא כְתִיב אֶל יְסוֹד הָעוֹלָה וּכְתִיב יְסוֹד מִזְבַּח, לְמִדְרַשׁ נַמִּי לַשְּׁעִירִים דְּבָעִינַן יְסוֹד. וְדָרְשִׁינַן תַּרְתֵּי, דְּקֻדָּם יֵשׁ לְהַעֲמִיד פְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא לִתְחִלַּת מַתָּנוֹת, וְהֵיתּוּר לַשְּׁעִירִים:

משנה ב

י וּמַנִּיחִים רֶגֶל הַשָּׁבוּר בְּרֶגֶל הָאַחֵר. אֶלָּא נוֹקְבוֹ בִּשְׁנֵי הָרַגְלַיִם וּמַנִּיחָן בָּאֲנָקְלָיוֹת דֶּרֶךְ הַנְּקָבִים. וְכָל כָּךְ לָמָּה, שֶׁלְּאַחַר שֶׁהִפְשִׁיטָהּ מְנַתְּחָהּ אֵבָר אֵבָר, וּכְשֶׁחוֹתֵךְ רֶגֶל יָמִין עֲדַיִן תְּלוּיָה הַבְּהֵמָה בְּרֶגֶל הַשְּׂמָאלִית. וְאִם הָיָה תּוֹלֶה אוֹתָהּ כְּמוֹ הַטַּבָּחִים, לְאַחַר שֶׁיַּחְתֹּךְ מִמֶּנָּה רֶגֶל יָמִין תִּפֹּל הַבְּהֵמָה לָאָרֶץ לְפִי שֶׁאוֹתוֹ הָרֶגֶל תָּחוּב בָּרֶגֶל הָאַחֵר וְעַל יְדֵי כֵן תְּלוּיָה הַבְּהֵמָה. מְפָרֵשׁ:

יא **הַכְּרָעִים**. רַגְלֵי הַבְּהֵמָה. וְעַל שֵׁם כְּרִיעָה קָרֵי לְהוּ כְּרָעִים. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהֻפְשְׁטוּ הַיְדַיִם עַד כְּנֶגֶד הֶחָזֶה, יְכוֹל לַחְתֹּךְ כָּל אַרְבַּע רַגְלַיִם יַחַד. מְפָרֵשׁ. וְלֹא הָרַגְלַיִם כֻּלָּם שֶׁסּוֹפֵיהֶן חוֹתְכָן לְאַחַר כָּךְ כְּדִלְקַמָּן, וּלְכָךְ יִתְּכֵן לוֹמַר דְּמִיֵּרְכִים עַד מְקוֹם הַכְּרִיעָה קוֹרֵא כְּרָעַיִם וְלֹא יוֹתֵר:

יב **מֵרַק כו׳**. כְּלוֹמַר גָּמַר הֶפְשֵׁטוֹ נֶגֶד הֶחָזֶה וְצַוָּאר וְסוֹף הַיְּדַיִם. וְעַיֵּן בְּיוֹמָא פ״ג מ״ד]. מְפָרֵשׁ:

יג **חָתַךְ כו׳**. הוּא הַדִּין דְּקוֹדֶם שֶׁיַּחְתּוֹךְ הַיְּדַיִם הָוֶה לֵיהּ לַחְתּוֹךְ רֶגֶל הַיְמָנִית, אֶלָּא שֶׁעָדַיִן כֹּבֶד הַבְּהֵמָה בָּרַגְלַיִם וְהַבְּהֵמָה נִתְלֵית. וּבְכָל הַסֵּדֶר הַזֶּה אֵין שׁוּם פְּסוּק כִּי אִם סְבָרָא לְפִי מַה שֶּׁנָּכוֹן לַעֲשׂוֹת עוֹשִׂין. מְפָרֵשׁ:

יד **חָתָכָהּ כו׳**. וַעֲדַיִן תְּלוּיָה הַבְּהֵמָה בָּרֶגֶל הַשְּׂמָאלִית:

טו **גָּלוּי**. עַכְשָׁיו שֶׁנּוֹטֵל רֶגֶל הַיְמָנִית, כְּשֶׁקְּרָעוֹ נִמְצָא כֻּלּוֹ גָּלוּי לְפָנָיו וְיָכוֹל לִרְאוֹת בִּפְנִים, שֶׁכְּשֶׁלֹּא הָיָה הָרֶגֶל עֲדַיִן חָתוּךְ אֲפִלּוּ אִם הָיָה קוֹרְעוֹ לֹא הָיָה מַה שֶּׁבִּפְנִים נִרְאֶה כְּמוֹ עַתָּה. מְפָרֵשׁ:

טז **הָרֹאשׁ**. וְהָא דְּלֹא קָתָנֵי בֵּית הַשְּׁחִיטָה סָתָם, לְמַעוֹטֵי שְׁחִיטַת בֵּית צַוָּאר אָתְיָא, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דִּכְמוֹ שֶׁהָרֹאשׁ מְגֻנֶּה בִּשְׁבִיל שְׁחִיטָה הָכִי נַמִּי צַוָּאר מְגֻנֶּה, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. וְצַוָּאר כְּשֶׁהָיָה נוֹשֵׂא הָיָה הוֹפֵךְ הַחָתָךְ אֶצְלוֹ וְאֵינוֹ נִרְאֶה. אֲבָל הָרֹאשׁ, קַרְנָיו בֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו וְחָטְמוֹ כְּלַפֵּי זְרוֹעוֹתָיו וּבֵית שְׁחִיטָתוֹ לְמַעְלָה, הִלְכָךְ מְכַסֶּה הַפֶּדֶר בֵּית הַשְּׁחִיטָה, וְהָכִי יָפֶה לַעֲשׂוֹת. וּשְׁחִיטַת הַצַּוָּאר אֵינוֹ מְגֻנֶּה בְּדָם כָּל כָּךְ כְּמוֹ הָרֹאשׁ. מְפָרֵשׁ:

יז **כָּל צָרְכָּהּ**. וְלֹא קָבַע בָּהּ הֲדָחָה, שֶׁיֵּשׁ כֶּרֶס שֶׁיֵּשׁ בָּהּ טִנֹּפֶת הַרְבֵּה וְיֵשׁ שֶׁאֵין בָּהּ כָּל כָּךְ. מְפָרֵשׁ:

משנה ג

יח **הַסַּכִּין כו׳**. וְעַד עַכְשָׁיו לֹא הָיָה לוֹ צֹרֶךְ לַסַּכִּין לֹא בִּנְטִילַת הַפֶּדֶר וְלֹא בִּנְטִילַת הַקְּרָבַיִם, שֶׁזֶּהוּ דָּבָר שֶׁנּוֹטְלִין וּמַפְרִידִין בְּלֹא סַכִּין. מְפָרֵשׁ:

יט שֶׁכְּשֶׁחוֹתְכִים אֶת הַכָּבֵד וּמַפְרִידִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ נִשְׁאָר מְעַט כָּבֵד מִן הָעֹקֶץ אֵצֶל הַכְּלָיוֹת, וְלֹא הָיָה מְזִיזָהּ מִמְּקוֹמָהּ. מְפָרֵשׁ. וְאֶצְבַּע לְשׁוֹן נְקֵבָה:

כ **הֶחָזֶה**. לְפִי שֶׁהֶחָזֶה עַל הַדְּפָנוֹת כְּמוֹ אֹהֶל, וּכְשֶׁנּוֹטֵל אֶת הֶחָזֶה מִשָּׁם הָוֵי כְּמוֹ שֶׁנּוֹקֵב בַּבְּהֵמָה, שֶׁהֶחָזֶה קָצָר בָּרָחְבּוֹ וְדוֹמֶה הַמָּקוֹם לְאַחַר נְטִילָתוֹ כְּחַלּוֹן. מְפָרֵשׁ:

כא **עַד כו׳**. נָסַח אַחֵר עִם הַשַּׁדְרָה. וּפֵרֵשׁ הַמְפָרֵשׁ אֵצֶל הַשַּׁדְרָה חוֹתֵךְ וְלֹא הָיָה נוֹגֵעַ בַּשַּׁדְרָה, שֶׁהַשַּׁדְרָה הָיָה מַנִּיחַ עִם הַדֹּפֶן הַשְּׂמָאלִי, לְפִי שֶׁבְּזֶה הַדֹּפֶן הָיָה תּוֹלֶה הַכָּבֵד. וְלֹא הָיָה חוֹתֵךְ הַשַּׁדְרָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא כָּבְדָהּ הַרְבֵּה:

כב **רַכּוֹת**. אֵצֶל הֶחָזֶה. כְּלוֹמַר הָיָה חוֹתֵךְ וְיוֹרֵד עַד שֶׁיְּהֵא מַגִּיעַ לְאוֹתָן צְלָעוֹת. וְגַם לְמַעְלָה אֵצֶל הָעֹקֶץ הָיָה מַנִּיחַ שְׁתֵּי הַצְּלָעוֹת, וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ כְּשֶׁיְּפָרֵשׁ דֹּפֶן הַשְּׂמָאלִי כו׳. מְפָרֵשׁ:

כג **שְׁתֵּי כוּ**'. שְׁתֵּי צְלָעוֹת הִנִּיחַ בּוֹ כְּבָר כְּשֶׁחָתַךְ הַדֹּפֶן הַיְמָנִי, וְעַכְשָׁיו הִנִּיחַ בּוֹ עוֹד שְׁתַּיִם מִצַּד אַחֵר, וְזֶהוּ אוֹתָן צְלָעוֹת שֶׁהֵן מִדֹּפֶן אֵצֶל חָזֶה, וַעֲדַיִן לֹא חָתַךְ דֹּפֶן הַשְּׂמָאלִי. לְכָךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר וְהִנִּיחַ בָּהּ, שֶׁעֲדַיִן הֵן מְחֻבָּרִין לַדֹּפֶן. מְפָרֵשׁ:

כד **בָּהּ**. כָּתַב הַמְפָרֵשׁ דְּלֹא גָּרְסִינַן בָּהּ. אֶלָּא וְהִנִּיחַ [אֵצֶל הָעֹקֶץ] שְׁתַּיִם דְּהַיְנוּ לְמַעְלָה וּשְׁתַּיִם מִלְּמַטָּה אֵצֶל הֶחָזֶה וְהִנִּיחָן בְּמְקוֹמָן וְלֹא חָתַךְ עִם הַדֹּפֶן, וְכֵן הִנִּיחַ בַּחֲבֶרְתָּהּ שְׁתַּיִם לְמַעְלָה אֵצֶל הָעֹקֶץ. וּלְפִי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ לְךָ לְמַעְלָה שְׁתֵּי צְלָעוֹת לְמַעְלָה בְּנִטְילַת דֹּפֶן יָמִין פֵּרְשׁוֹ כָּאן נִמְצָא מַנִּיחַ כוּ':

כה **שֶׁהַכָּבֵד כוּ**'. וּבִשְׁבִיל שֶׁהַכָּבֵד לָאו מִן הַדֹּפֶן הוּא וְאֵינוֹ בִכְלָלָהּ אֶלָּא תָּלוּי בָּהּ, לְכָךְ נִקְרֵאת גְּדוֹלָה. מְפָרֵשׁ:

כו **חוֹתְכוֹ**. אֵצֶל רֶגֶל הַשְּׂמָאלִי שֶׁעֲדַיִן תְּלוּיָה הַבְּהֵמָה בּוֹ. מְפָרֵשׁ:

כז **וּשְׁתֵּי כוּ**'. וְכֵן שְׁתֵּי צְלָעוֹת מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן. וּלְפִי שֶׁאוֹתָן צְלָעוֹת מִקְרוּ כַּנְפֵי הָעֹקֶץ, לֹא חָשׁ לְפָרֵשׁ שְׁתֵּי צְלָעוֹת כוּ':

כח **הַשְּׂמָאלִי**. שֶׁנִּשְׁאָר יְחִידִי, שֶׁכָּל הַבְּהֵמָה מְנֻתַּחַת לְאֵבָרִים מִלְּבַד זֶה הָרֶגֶל שֶׁנִּשְׁאָר עֲדַיִן בָּאֲנָקְלִי. מְפָרֵשׁ:

כט **בֵּין כוּ**'. וְהַאי דְּלֹא פֵּרֵשׁ וּבֵית עוֹרָהּ לַחוּץ, הַיְנוּ טַעֲמָא דִּשְׁתֵּי צַלְעוֹתֶיהָ מֻנָּחִים בֵּין אֲצְבְּעוֹתָיו, אִם כֵּן הֲוֵי בֵּית עוֹרָהּ לַחוּץ, אֲבָל גַּבֵּי דְּפָנוֹת לֹא פֵּרֵשׁ לְךָ כְּלוּם [הֵיאַךְ נוֹשְׁאָן], וְהָיָה יָכוֹל לִשָּׂא דְּפָנוֹת עַל פַּס יָדוֹ, לְכָךְ פֵּרֵשׁ בֵּית עוֹרָהּ לַחוּץ. מְפָרֵשׁ:

ל לְפִי שֶׁאֵין מְחֻבָּרִים יַחַד צָרִיךְ לִתְּנֵם בִּכְלִי. מְפָרֵשׁ. וְיוֹתֵר נִרְאֶה פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם, בָּזֶה, קְעָרָה:

לא וְכָךְ הָיָה נִמְי סֵדֶר הַקְּרָבָתָן, הַחֲבִתִּין קוֹדְמִים לַנְּסָכִים, מֵהַאי טַעֲמָא דִּשְׁנֵיהֶן הֵם מִנְחָה. וְנִרְאֶה לִי דְּפֵרְשָׁן צָרִיךְ לוֹמַר סִדְרָן:

לב וְאִם הָיוּ קְרוֹבִין לַמִּזְבֵּחַ לֹא תֵּרָאֶה הוֹלָכָה. מְפָרֵשׁ:

לג **שְׁמַע**. וּלְאַחַר קְרִיאַת שְׁמַע יַקְטִירוּ אֶת הַקְּטֹרֶת, וְהָכִי נָכוֹן הַדָּבָר שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ קֹדֶם שֶׁיַּקְטִירוּ שׁוּם הַקְּטֹרֶת, וְיַעַל קָרְבָּנָם לְרֵיחַ נִיחוֹחַ. מְפָרֵשׁ:

פרק ה

משנה א

א עִקַּר הַדֶּדֶת וְרֹאשִׁיתוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

ב **אֶת הָעָם**. עִם הָעָם. וַעֲבוֹדָה, בִּשְׁבִיל עֲבוֹדָה שֶׁעָשׂוּ הָיוּ מְבָרְכִין אַחֲרֶיהָ רְצֵה כוּ' בָּרוּךְ הַמְקַבֵּל עֲבוֹדַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן. אִי נַמִי שֶׁאוֹתְךָ לְבַדְּךָ בְּיִרְאָה נַעֲבֹד. וּבִרְכַּת כֹּהֲנִים, לְבָרֵךְ אֶת הָעָם. רַשִׁ"י:

ג וְהָרַמְבַּ"ם בִּמְקוֹם בִּרְכַּת כֹּהֲנִים כָּתַב שִׂים שָׁלוֹם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד הַתּוֹסְפוֹת הִקְשׁוּ, מַאי בְּרָכָה הִיא הוֹאִיל וְלֵית בָּהּ לֹא שֵׁם וְלֹא מַלְכוּת, כְּלוֹמַר דְּבִגְמָרָא אָמְרִינַן דְּכָל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ שֵׁם וּמַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה:

משנה ב

ה **הוּא כוּ'**. סְבִירָא לֵיהּ מְקוֹם שְׁכִינָה לָאו אֹרַח אַרְעָא. גְּמָרָא. וְלֹא דָמֵי לְמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ה' דִּפְסָחִים עַיֵּן שָׁם, מְשׁוּם דְּהָתָם מוֹשִׁיט לַחֲבֵרוֹ וְחוֹזֵר וּמְקַבֵּל, אֲבָל הָכָא שֶׁמּוֹלִיךְ עַד לַכֶּבֶשׁ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וַדַּאי לָאו אֹרַח אַרְעָא. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ו וּבִלְשׁוֹן תּוֹרָה נִקְרֵאת מִגְבַּעַת, וְהַכֹּל חָדָא:

משנה ד

ז **הַכַּף**. כִּדְאַשְׁכְּחַן בַּנְּשִׁיאִים כַּף אַחַת מְלֵאָה קְטֹרֶת. גְּמָרָא:

ח **גָּדוֹל**. וְאַף עַל פִּי שֶׁבַּתַּרְקַב עַצְמוֹ לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר גָּדוֹל דְּהָא עַל שֵׁם מִדָּתוֹ נִקְרָא תַּרְקַב, הָכָא קוֹרֵהוּ גָּדוֹל בְּעֵרֶךְ הַדִּמְיוֹן שֶׁאֵלָיו נִדְמֶה הַכַּף, וְהַכַּף מַחֲזִיק שְׁלֹשָׁה קַבִּין, וְהַטֶּנִי שֶׁנִּדְמֶה גַּם כֵּן לַתַּרְקַב אֵינוֹ מַחֲזִיק אֶלָּא קַבַּיִם וָחֵצִי:

ט **בְּתוֹכוֹ**. וּבַמִּקְרָא כַּף אַחַת. וְאָמַר הָרַב אַבְרָהָם בֶּן עֶזְרָא, כָּל שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים, זָכָר הוּא וְנִקְבֵּהוּ:

י וְקַשְׁיָא לִי מִדְּתָנַן בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ז' וְכַף וְכִסּוּיָהּ. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁכְּשֶׁנָּתַן הַכַּף לַחֲבֵרוֹ כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ו' מִשְׁנָה ג' שֶׁהָיָה נוֹתֵן לוֹ גַּם כֵּן כְּסוּי הַבָּזָךְ:

משנה ה

יא הָכִי תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּיוֹמָא דַּף כ"ה עָמוּד ב', וּכְלוֹמַר שֶׁכָּךְ רָגִיל לוֹמַר לָזֶה שֶׁעִמּוֹ. אֲבָל אִם יִרְצֶה לוֹמַר לְאַחֵר אוֹ שֶׁיִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת הַכֹּל לְבַדּוֹ כְּדְאַשְׁכְּחַן בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הָכִי פֵּרְשׁוּ בַּתּוֹסְפוֹת. אֶלָּא שֶׁדַּעְתָּם דְּרַבָּנָן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ בְּהָא דְּלָא סְבִירָא לְהוּ דִּבְדַעַת כֹּהֵן תַּלְיָא מִלְּתָא. וּמֵיהוּ מוֹדוּ דְּאֵין חוֹזְרִין וּמְפִיסִין אֶלָּא דְּהָעוֹמֵד לִימִינוֹ זוֹכֶה מִכֹּחַ פַּיִס. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב כְּתַנָּא קַמָּא דְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ד' דְּיוֹמָא:

יג כְּלוֹמַר, לְאַחַר שֶׁיָּרַד וְלֹא בְּעוֹדוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ אַחַר שֶׁחָתָה כוּ' כְּדֵי שֶׁתְּהֵא מְלֵאָה וְלֹא יִתְפַּזֵּר בִּירִידָתוֹ בְּשִׁפּוּעַ הַכֶּבֶשׁ:

יד וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּן הַתּוֹרָה אֵין אִסּוּר בְּכִבּוּי אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת פֶּחָם, יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר בְּלֹא כִבּוּי לֹא הִתִּירוּ הַשְּׁבוּת:

טו לֹא דָק לְמִכְתַּב אַלִּיבָּא דְּהִלְכָתָא, דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁאוֹמֵר בַּמִּשְׁנָה דְּסוֹף עֵרוּבִין שֶׁאַף מִן הָעֲזָרָה מוֹצִיאִין בְּמָקוֹם שֶׁחַיָּבִים עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת כוּ':

טז לֹא דָק כְּלָל, שֶׁזֶּה אַף דְּלֹא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס דְּפָלֵיג אַדְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּהָא תְּנַן הָתָם דְּמוֹדֶה אַף בְּמַבִּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ:

משנה ו

יז **הַמַּגְרֵפָה**. וְהָיָה לָהּ קוֹל גָּדוֹל. וְלֹא יִתָּכֵן לוֹמַר שֶׁהִיא הַמַּגְרֵפָה דְּמִשְׁנָה ח' פֶּרֶק ג' שֶׁהָיָה כְּלִי שִׁיר חָשׁוּב וְיִזְרְקֵהוּ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִשָּׁבְרוּ קָנֶיהָ. וְגַם מַגְרֵפָה שֶׁגּוֹרְפִין בָּהּ הַדֶּשֶׁן אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ קוֹל. אֲבָל הָיָה זֶה בְּלִי סָפֵק כְּלִי שְׁלִישִׁי שֶׁמַּשְׁמִיעַ קוֹל וְהָיָה גַּם צוּרָתוֹ כְּצוּרַת מַגְרֵפָה:

יח פְּלֶגְתָּא דְּאָמוֹרָאֵי בִּפְסָחִים דַּף פ"ב. וְשָׁם פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י טְמֵאִים שֶׁל בֵּית אָב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ו

משנה א

א **בְּדִשּׁוּן כוּ'**. וּכְפִי הַסֵּדֶר הַשָּׁנוּי בְּמִשְׁנָתֵנוּ שְׁנֵיהֶם הִקְדִּימוּ לְכָנֵס וְלָצֵאת קֹדֶם שֶׁיַּקְטִיר הַמַּקְטִיר. וּכְבָר כְּתַבְתִּי בְּסוֹף פֶּרֶק ג' דְּאִתְיָא כְּאַבָּא שָׁאוּל. אֲבָל לְרַבָּנָן, לְאַחַר שֶׁהִקְטִיר נִכְנָס זֶה שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן הַמְּנוֹרָה וּמֵיטִיב שִׁתֵּי הַנֵּרוֹת. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם, וּמְסַיֵּם וְיוֹצֵא זֶה שֶׁהִקְטִיר עִם מְדַשֵּׁן הַמְּנוֹרָה:

ב וְלֹא דָיֵק, דְּאַחַר זְרִיקָה הוּא שֶׁהָיְתָה כְּנִיסָה זוֹ:

ג לָאו דַּוְקָא, דְּהָא בְּסוֹף פֶּרֶק ג' תְּנַן וּמַדְלִיקִין מִן הַדּוֹלְקִים, וּפֵרֵשׁ הָרַ"ב וְאִם אֵין הַנֵּרוֹת דּוֹלְקִין מַדְלִיקִין מִמִּזְבַּח הָעוֹלָה, שְׁמַע מִנַּהּ דְּכִי יֵשׁ דּוֹלְקִין שַׁפִּיר טָפֵי לְמַדְלְקִינְהוּ מִנַּיְהוּ. וְלֹא בָא לוֹמַר אֶלָּא שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בְּשׁוּם אֵשׁ אַחֵר שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, וְלֹא לְמַעוֹטֵי נֵרוֹת דְּמְנוֹרָה אִם יֵשׁ בָּהֶם דּוֹלְקִין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ד **בְּחָפְנָיו**. וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא. הָרַמְבַּ"ם:

ה פָּרוּשׁ לְפָרוּשׁוֹ, שֶׁהָיָה שׁוֹפְכוֹ לְצַד מַעֲרָב, וְאַף עַל פִּי שֶׁרֹב מִן הַקְּטֹרֶת נִשְׁפָּךְ בִּשְׁפִיכָה שֶׁל צַד מַעֲרָב, מִכָּל מָקוֹם אֶרַע שֶׁנִּתְפַּזֵּר לְצַד עַצְמוֹ, וְהָיָה גּוֹרְרוֹ מַה שֶּׁנִּתְפַּזֵּר לְצַדּוֹ וְצוֹבְרוֹ גַּם כֵּן לְצִבּוּר הַשְּׁפִיכָה, וְעַל יְדֵי שֶׁנַּעֲשָׂה הַכֹּל צָבוּר נִשְׁתַּהֶה הֶעָשָׁן מִלָּבֹא. וְלִישְׁנָא דְּמְרַדֵּד

לֹא מַשְׁמַע כֵּן, דִּלְאו דָּמֵי לִמְרַדְּדָן דִּלְעֵיל. וּבְיוֹמָא פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, צוֹבֵר חוּצָה לוֹ לְצַד מַעֲרָב וְהוֹלֵךְ וּמוֹשֵׁךְ יָדוֹ אֵלָיו וְצוֹבֵר תָּמִיד בְּמִשִּׁיכָה, וְלֹא יַתְחִיל לִצְבֹּר שֶׁלְּפָנָיו שֶׁמָּא יִכָּוֶה כְּשֶׁיִּפְשֹׁט זְרוֹעוֹ וְיִמְשֹׁךְ חוּצָה לוֹ:

י **פָּרְשׁוּ**. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְאַחַר שֶׁאוֹמֵר, יִפְרְשׁוּ כָּל הָעָם:

פרק ז

משנה א

א דְּהָא דִכְתִיב וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ [וַיִּקְרָא טז], דָּרְשִׁינַן בְּמִנְחוֹת דְּקֹדֶשׁ הוּא הַהֵיכָל בָּאַל יָבֹא, וְאֶל מִבֵּית לַפָּרֹכֶת כוּ' בְּמִיתָה. וּמִלְּשׁוֹן הָרַ"ב מַשְׁמַע דְּכָל הִשְׁתַּחֲוָיָה שְׁרֵיָא וְלֹא הַוְיָא שְׁלֹא לְצָרְךָ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **שֶׁשָּׁמַע כוּ'**. עַל יְדֵי פַּעֲמוֹנֵי זָהָב שֶׁבְּשׁוּלֵי הַמְּעִיל:

ג **יוֹצֵא**. פֵּרוּשׁ, יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם וְרוֹצֶה לִכְנֹס לַהֵיכָל, קֹדֶם הוּא וְהִגְבִּיהַּ כוּ'. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם הֶעְתִּיק כוּ' וְיִכָּנֵס לַהֵיכָל וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׁמַע הַסָּגָן קוֹל רַגְלָיו שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא מַגְבִּיהַּ לוֹ אֶת הַפָּרֹכֶת. נִרְאֶה דְּשָׁהוּא יוֹצֵא הַיְנוּ מֵהַהֵיכָל כוּ'. וְקָשֶׁה, דְּלָמָּה לֹא מַגְבִּיהַּ נַמִּי בִּכְנִיסָתוֹ לְשָׁם. וְנִרְאֶה לִי שֶׁהָיָה הַפָּרֹכֶת כָּל הַיּוֹם מֻגְבָּהַּ וְעוֹמֵד עַל יְדֵי קְשָׁרִים וְיִתְרוֹת לְכָנֵס וְלָצֵאת הַכֹּהֲנִים הַצְּרִיכִים לַעֲבוֹדַת מְנוֹרָה וּמִזְבֵּחַ פְּנִימִי, אֶלָּא שֶׁכְּשֶׁנִּכְנָס הַכֹּהֵן גָּדוֹל הָיוּ מְסִירִים הַפָּרֹכֶת מֵהַקְּשָׁרִים וְיִתְרוֹת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִתְלֶה עַל עָמְדוֹ, וְכָבוֹד גָּדוֹל נַעֲשָׂה לוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּזֶה לְהַצְנִיעַ אַחֲרָיו הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ מִתְיַחֵד שָׁם עִם הַשּׁוֹכֵן בַּבַּיִת בָּרוּךְ הוּא, וּלְפִיכָךְ אַחַר שֶׁחָזַר וְרָצָה לָצֵאת הֻצְרַךְ לְהַגְבִּיהַּ, וְלֹא כֵן בִּשְׁעַת כְּנִיסָתוֹ. כֵּן נִרְאֶה לִי:

משנה ב

ד לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, רוֹמֵז אֶל כָּל הַכֹּהֲנִים שֶׁקָּרְאוּ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית וְאַחַר כָּךְ עָשׂוּ מִן הָעֲבוֹדוֹת מַה שֶּׁעָשׂוּ:

ה שֶׁזָּכַר אוֹתָם וְאָמַר שֶׁגָּמְרוּ עֲבוֹדָתָן תְּחִלָּה וְעָמְדוּ עַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם קֹדֶם שֶׁיְּגִיעוּ שְׁאָר אֲחֵיהֶם הָעוֹסְקִים בְּהַעֲלָאַת אֵבְרֵי הַתָּמִיד. הָרַמְבַּ"ם. וְכֵן כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ שֶׁאַחַר שֶׁמַּעֲלִין הָאֵבָרִין לַמִּזְבֵּחַ מַתְחִילִין אֵלּוּ שֶׁעַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם וּמְבָרְכִין בִּרְכַּת כֹּהֲנִים וְכוּ':

משנה ג

ו **לְהַקְטִיר**. עַל שֵׁם שֶׁעוֹלֶה קִטּוּר וְתִמְרוֹת עָשָׁן מִן הַחֲלָבִים וְהָאֵבָרִים קְרֵי לְהוּ בִּלְשׁוֹן הַקְטָרָה. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז דְּאִלּוּ סְמִיכָה דִּקְרָא לֹא אַשְׁכְּחַן אֶלָּא בְּחַיִּים וְלֹא בְּשָׁחוּטִין:

ח **הַשֵּׁנִי כו'**. הַאי נַמִּי מִשּׁוּם יְקָרָא דְּכֹהֵן גָּדוֹל, וּכְעֵין קְרִיאַת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים:

ט **לְנַסֵּךְ**. הוּא הַדִּין לַהַעֲלָאַת סֹלֶת וְהַקְטָרַת הַחֲבִתִּין, אֶלָּא דִּלְּא תָּנֵי אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בָּהֶם דָּבָר בְּכֹהֵן גָּדוֹל:

י שֶׁאֵין אוֹמְרִים שִׁירָה אֶלָּא עַל הַיַּיִן, כִּדְיָלֵיף בַּגְּמָרָא מִקְּרָא. וּפֵרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת, אֵין אוֹמְרִים שִׁירָה עַל שׁוּם אֲכִילַת מִזְבֵּחַ, כְּגוֹן זְרִיקַת דָּמִים וְנִסּוּךְ הַמַּיִם, כִּי אִם עַל הַיַּיִן. אֲבָל וַדַּאי מָצִינוּ שִׁירָה בְּלֹא יַיִן, כְּגוֹן הַלֵּל בִּשְׁחִיטַת פְּסָחִים:

יא **תָּקְעוּ**. לְפִי שֶׁאֶפְשָׁר לָאָדָם שֶׁלֹּא יִרְאֶה הֲנָפַת הַסּוּדָרִים כְּשֶׁיִּפְּנֶה לִבּוֹ לְדָבָר אַחֵר, וְאִי נַמִּי כְּשֶׁהָיוּ בְּתוֹךְ הַלִּשְׁכוֹת אוֹ בְּהַר הַבַּיִת לֹא בָעֲזָרָה, אֲבָל קוֹל הַתְּקִיעוֹת אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִשְׁמָעֵם, וּלְפִיכָךְ תָּקְעוּ כְּדֵי שֶׁיִּפְּנוּ לִרְאוֹת בַּהֲנָפַת הַסּוּדָרִים. נִרְאֶה לִי:

יב **בַּצָּלָצַל**. כְּלֵי זֶמֶר אֲחֵרִים הָיוּ גַּם כֵּן שָׁם, אֶלָּא שֶׁזֶּה הָיָה כְּלִי זֶמֶר מְיֻחָד שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא הוּא, וְקוֹל גָּדוֹל הָיָה לוֹ וְהוּא הַמַּתְחִיל, וּמְמֻנֶּה מְיֻחָד הָיָה לוֹ:

יג וּבְמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ה' דְּסֹכָּה כְּתַב הָרַ"ב, שֶׁבַּשִּׁיר הָיוּ שְׁלֹשָׁה פְּרָקִים שֶׁמַּפְסִיקִים בּוֹ, וּמַשְׁמַע דִּלְּא קָחָשִׁיב לְהָנָךְ דְּהָכָא כו', יֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דְּאֶפְשָׁר בְּלֹא הֵם עַל יְדֵי הַסּוּדָרִים כו'. אִי נַמִּי, תַּנָּאֵי נִינְהוּ. עַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **הָעָם**. כָּל הָעָם שֶׁבָּעֲזָרָה:

משנה ד

טו **לַה' כו'**. כָּל הַמִּזְמוֹר. רַשִׁ"י:

טז וְנִתְעַלָּה וְיִשַּׁב בַּמָּרוֹם דֶּגְמַת שָׁכְנוֹ בְּעִירוֹ וְהַר קָדְשׁוֹ. רַשִׁ"י:

יז וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, שֶׁעָלֶיהָ יִהְיֶה הַדִּין וְהַדַּיָּנִין. עַד כָּאן. וְאַסֵּיפָא דִּקְרָא קָיְמֵי, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. וּבַגְּמָרָא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁם, עַל שׁוּם שֶׁגִּלָּה אֶרֶץ בְּחָכְמָתוֹ וְהֵכִין תֵּבֵל לַעֲדָתוֹ. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁגִּלָּה אֶרֶץ מְקוֹם מַצַּב עֲדָתוֹ:

יח לַאֲפוֹקֵי מִמַּאן דְּאָמַר תְּרֵי חֲרוּב, שֶׁנֶּאֱמַר [הוֹשֵׁעַ ו] יְחַיֵּינוּ מִיֹּמַיִם. גְּמָרָא:

יט **לְחַיֵּי**. וְהָרַ"ב הֶעְתִּיק לְחֵי הָעוֹלָמִים. וּשְׁנֵיהֶם צְדָקוּ יַחְדָּיו. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים, הַכַּוָּנָה לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חַיֵּי הָעוֹלָמִים כֻּלָּם, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם. וְאֶפִלּוּ אִם תֹּאמַר חַיֵּי הָעוֹלָם הוּא נָכוֹן, כִּי הוּא סָמוּךְ מִשֵּׁם חַיִּים שֶׁלֹּא נִמְצָא נִפְרָד בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁאַתָּה אוֹמֵר חֵי הָעוֹלָמִים גַּם כֵּן נָכוֹן, וְתִהְיֶה הַקְּרִיאָה חֵי בְּצִיר"י, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁבַּע בְּחֵי הָעוֹלָם [דָּנִיֵּאל יב], שֶׁהוּא סָמוּךְ, וְיִהְיֶה עִנְיָנוֹ חַיִּים שֶׁל הָעוֹלָמִים וְהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חִיּוּתוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּאָמוּר. מַה שֶּׁאֵין כֵּן חַי בְּפַתָּ"ח, שֶׁאֵינוֹ סָמוּךְ, יִהְיֶה עִנְיָנוֹ הָעוֹלָם שֶׁהוּא חַי, וְאֵין הָעוֹלָם עַצְמוֹ חַי עַל צַד הָאֱמֶת. כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב: